

Anna Barańska
Uniwersytet Pedagogiczny, Kraków (doktorantka)

Między teorią a praktyką

[Jacek Dąbała: *Tajemnica i suspens w sztuce pisania. W kręgu retoryki dziennikarskiej i dramaturgii medialnej*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2010, s. 329]

Brak jest właściwie polskich studiów na temat sztuki pisania (*creative writing*). Zainteresowany tym tematem czytelnik do tej pory sięgać musiał po publikacje obcojęzyczne, głównie pióra badaczy amerykańskich. Zmowę milczenia przerwał Jacek Dąbała, pisząc najpierw *Tajemnicę i suspens. Wokół głównych problemów creative writing* (2004), by później zmienić tytuł pracy na *Tajemnica i suspens w sztuce pisania. W kręgu retoryki dziennikarskiej i dramaturgii medialnej* (2010). Sam autor tę drobną korektę tłumaczy potrzebą podkreślenia, że reguły *creative writing* wiążą się nie tylko z literaturą i sztuką pisania powieści, lecz także z dojrzałą retoryką dziennikarską i szeroko pojętą twórczością medialną. Autor chciałby więc, aby jego książka stanowiła inspirację do dalszego doskonalenia i rozwoju umiejętności dla publicystów, dziennikarzy, pisarzy i wszelkiego typu amatorów.

Dąbale udało się nie tylko wprowadzić zagubionego polskiego czytelnika w historię i problematykę sztuki pisania, lecz także przybliżyć i, wydaje się, wyczerpać temat niezwykle interesujący, a więc zagadnienie tajemnicy i suspensu. Tym dwóm podstawowym kategoriom *creative writing* zostały poświęcone osobne rozdziały, a wszelkie wnioski i ewentualne konkluzje odautorskie poparto trafnymi przykładami zaczerpniętymi głównie z literatury popularnej. Dostajemy więc wnikliwą analizę tajemnicy i suspensu w twórczym pisaniu wraz z próbą odpowiedzi m.in. na pytania, czy i jak bardzo są one skonwencjonalizowane, jaki jest ich status i w jaki sposób stają się obowiązującym wzorcem w literaturze.

Niewątpliwą trudnością, z jaką musiał zmierzyć się autor, była konieczność rozpoznania powyższych kategorii „w ruchu”, oglądania ich z różnych punktów widzenia, poddania wieloaspektowej analizie. Dąbała poradził sobie z tym problemem świetnie, wzbogacając swoje rozważania o liczne przykłady z powieści przez wszystkich znanych i lubianych jak choćby często cytowana *Ostatnia zagadka* A. C. Doyle’a, *Sokół maltański* D. Hammett’a czy *Frankenstein* M. Shelly. Nie oznacza to bynajmniej, że badacz ograniczył się tylko do literatury z tzw. niższej półki. Na kartach pracy przewijają się także takie nazwiska jak M. Bułhakow czy U. Eco.

Kolejną niedogodnością w studiach nad twórczym pisaniem była specyfika samego przedmiotu badań. Po pierwsze jest on nastawiony głównie na praktyczne wykorzystanie i z rzadka zajmuje się teorią i opism zjawisk. Po drugie, sformułowania stosowane w obrębie *creative writing* mogą wydawać się niektórym, co poważniejszym teoretykom, zbyt uproszczone i oczywiste.

Uważny czytelnik zauważy, że *Tajemnica i suspens w sztuce pisania* odsłaniają z jednej strony perspektywę badacza problemu, z drugiej zaś praktyka. Nie można przecież zapomnieć, że Jacek Dąbała jest zarówno wykładowcą i teoretykiem mass mediów, retoryki dziennikarskiej, komunikacji medialnej, jak i autorem dziewięciu powieści, z których warto przypomnieć choćby *Pieszczochy losu*, za które w 1997 roku otrzymał nagrodę literacką im. Bolesława Prusa.

Czy to w jakiś sposób predestynuje go do badania mechanizmów *creative writing*? Wydaje się, że absolutnie tak. Łączenie ról twórcy i badacza pozwala spojrzeć na omawiane problemy ze szczególnej, rzadkiej u nas perspektywy, która odsłaniać może nowe, nieznanne dotąd podejścia do twórczego pisania. Zapewne dzięki temu Jacek Dąbała był w stanie zauważyć wagę tajemnicy i suspensu, i rzeczywiście ogromne braki w polskiej teorii literatury, która tym zagadnieniom nie poświęcała dotąd zbyt wiele miejsca. Tymczasem, jak dowiódł nam autor, na świecie zarówno twórcze pisanie, jak też tajemnica i suspens doczekały się już niejednej głębokiej analizy i obszerniejszych studiów. Cieszy więc fakt, że także u nas zostały dostrzeżone i teraz możemy z niecierpliwością czekać na ciąg dalszy... a, że nastąpi, nie mam wątpliwości.